

Kanton Bern
Canton de Berne

hallo-bern.ch
salut-berne.ch

iş

İş Piyasasına Giriş
İş Bulmak
Hak ve Sorumluluklar
İşsizlik
Diplomaların Tanınması

hallo-bern.ch

Yeni yerleşim yerinde iyi bir başlangıç için bilgiler
iş

İş Piyasasına Giriş

Bir kimsenin İsviçre'de çalışabilmesi ya da bir şirket kurup kuramayacağı; geldiği ülkeye ve göç sebebine bağlıdır. Çalışanlar, her koşulda sosyal sigortalara başvurup vergi vermek zorundadır.

Çalışma izni

Çalışma izni ile ilgili sorular çoğunlukla oturma izninin verilmesiyle açıklığa kavuşur. Normalde İsviçre'de oturma hakkı olan kişilerin aynı zamanda çalışma izinleri vardır. Oturma izni ve çalışma süresine bağlı olarak, çalışma iznine işveren veya işçi başvurur. Tereddüt durumunda aşağıdaki yerlerden daha fazla yardım alınabilir. Bu yerler İsviçre'de henüz ikamet etmeyen ve burada çalışmak isteyenlere de danışmanlık yapar. Mültecilerin (B oturma) ve mülteci statüsü olan veya olmayan (F oturma) geçici olarak kabul edilen kişilerin 2019'dan beri artık özel izne ihtiyacı yoktur. Ancak, her bir işe girişin başlangıcı ve bitişi, resmi bir form kullanılarak (Bildirim yükümlülüğü | Meldepflicht | Procédure d'annonce) kantona bildirilmelidir. Bu bildirim için çalışan kanton sorumludur ve bu ücretsizdir. Sığınma başvuru işlemleri tamamlanmayanların (oturma N) hala izne ihtiyacı vardır.

Özel Şirket

Bir kimsenin İsviçre'de kendi özel şirketini kurabilmesi; geldiği ülkeye ve oturma iznine bağlıdır. Avrupa Birliği ve EFTA ülke vatandaşları ve C-kimliğine sahip olanlar için şirket kurmak daha kolaydır. Özel şirketi, ikamet edilen belediyeye bildirip kaydettirmek gerekir. AB/EFTA ülkeleri dışındaki ülkelere gelen kişilerin önceden Ekonomik İşler Ofisi'ne (Amt für Wirtschaft) yazılı başvuruda bulunmaları gerekmektedir. Göçmen Servisi (Migrationsdienst | Service des migrations) göçmenlere bir şirket kurmanın mümkün olup olmadığı konusunda bilgi verir. Bağımsız olarak çalışmak isteyen kişinin, kendisini AHV tazminat fonuna, aile tazminat fonuna ve muhtemelen bir kaza sigortası ve emeklilik fonuna kaydettirmesi gerekir.

Kaçak Çalışmak

Ücretli her iş, ilgili makamlara bildirilmelidir. Bir kişi çalıştığı halde sosyal sigortalara başvurmayıp gelirini vergi için bildirmiyorsa suç işlemiş olur. Böyle bir durum kaçak çalışma olarak (Schwarzarbeit | travail au noir) adlandırılır. Kaçak işin çalışanlar ve işverenler için hukuki sonuçları vardır. Ayrıca kaçak çalışan kişinin işsizliğe, kazaya veya maluliyete karşı olan sigortaları yoktur ve yaşlılık bakım sigortasına sahip değildir. Kişi, işverenin onu doğru çalıştırmadığından şüpheleniyorsa; ücretsiz bir hukuki danışmanlık merkezine (Rechtsberatungsstelle | bureau de conseil juridique) başvurmalıdır.

Kanton Bern
Canton de Berne

hallo-bern.ch
salut-berne.ch

Gençler

Gençler esas itibariyle 15 yaşından itibaren çalışabilir. Ama kısa süreli hafif işler yapmalarına (örneğin; tatil işi) izin verilir. Veliler ve işverenler gençlere fazla yüklenmemeye dikkat etmelidir. 18 yaşına kadar olan gençler için özel iş hukuku kuralları vardır.

Daha fazla bilgi (linkler, adresler, broşürler, bilgi kılavuzları)

www.hallo-bern.ch/tr/i/i-piyasasna-gi

hallo-bern.ch

Yeni yerleşim yerinde iyi bir başlangıç için bilgiler

İş

İş Bulmak

Başka ülkelerle kıyaslandığında İsviçre'de daha az işsiz vardır. Buna rağmen iş arayanlarda aranan özellikler fazladır. Almanca veya Fransızca bilinmesi hemen hemen her işyeri için önemli bir ön koşuldur.

Kalifikasyonlar

Meslek diplomaları, diplomalar ve meslek geliştirme eğitimlerinin İsviçre' de hemen hemen her meslek için önemli bir yeri vardır. Yabancı diplomalar her zaman tanınmaz. İş ararken aynı zamanda bir önceki işyerinden bir referans yazısı (Arbeitszeugnisse) almak çok önemlidir. Çoğu işyeri için Almanca veya Fransızca diline hakimiyet olmazsa olmazdır. Bern kantonu iki dilli olduğu için bazen her iki dilin de bilinmesi beklenir.

İş Aramak

İş ilanları gazetelerde ve çeşitli internet sitelerinde bulunur. İnternet portallarında genellikle ücretsiz arama abonelikleri oluşturulabilir. Bunun yanında özel iş ve işçi bulma kurumları mevcuttur. İsviçre'de bir firmayı telefonla arayıp iş sormak alışıldık bir şeydir. Eğer aranan firma iş ilanı vermediyse de bu mümkündür. Kamunun Bölge İş ve İşçi Bulma Kurumu (RAV | ORP), iş arama konusunda destek olabilir. Orada bilgisayar ve günlük gazeteler bulunur, kurum çalışanları iş arayanlara danışmanlık eder. Mümkün olduğunca çok kişiye iş arandığı söylenmelidir. İş ararken kişisel ilişkiler çok yardımcı olabilir.

İş Başvurusu

İş yerlerine normalde yazılı bir şekilde başvurulur. Bir iş başvurusunda en az bir özgeçmiş, motivasyon yazısı ve mümkünse bitirme belgeleri, diplomalar ile önceki işyerleri referans yazılarının kopyaları bulunur. Motivasyon mektubu, bir işi neden istediğinizi ve o iş için neden doğru kişi olduğunuzu açıklar. Eğer işveren başvuruya ilgilenirse, kişi bir iş görüşmesine (Vorstellungsgespräch | Entretien d'embauche) davet edilir. İş görüşmesine mutlaka yeterince hazırlanmak gerekir. Farklı merkezler, iş başvuru dilekçesi yazma konusunda destek sunar.

Daha fazla bilgi (linkler, adresler, broşürler, bilgi kılavuzları)

www.hallo-bern.ch/tr/i/i-bulm

Hak ve Sorumluluklar

Çalışanlar ve işverenlerin çeşitli hak ve sorumlulukları vardır. Maksimum çalışma süresi, tatil hakkı ve sigorta güvenliği gibi şeyler kanunen kurallara bağlanmıştır.

İş Sözleşmesi

Normalde iş sözleşmeleri yazılı olarak yapılır. Ama sözlü yapılan sözleşmeler de geçerlidir. İş sözleşmelerinde İsviçre' nin borçlar kanunu (Obligationsrecht | Droit des obligations) bağlayıcıdır. Burada minimum standartlar mevcuttur. Bununla birlikte yazılı bir iş sözleşmesine sahip olmayan kişilerin de hakları ama aynı zamanda sorumlulukları da vardır.

Çalışan Hakları

Çalışanlar İsviçre' de çeşitli kanuni haklara sahiptir. En önemli haklar şunlardır:

- İşverenler; çalışanlarını sosyal sigortalar için başvuru yapmak, onlar için kaza sigortası yaptırmak ve bu sigortaların belli bir kısmını ödemek zorundadır.
- Bütün çalışanların en az 4 hafta ücretli tatil hakkı vardır. Bu; saat ücretiyle belli bir oranda çalışanlar ya da kısmi zamanlı çalışanlar için de geçerlidir.
- Kanuni olarak haftada en fazla 50 saat çalışmaya izin vardır. Bazı branşlarda bu sadece 45 saattir ve bazılarında daha uzun çalışma saatlerine izin vardır. Çalışanların haftada en az bir gün izin hakkı vardır. - Çalışanlar yazılı bir iş referans yazısı alma hakkına sahiptir.
- Hastalanan veya kaza geçiren kişi, bir firmada üç aydan fazladır çalışıyorsa belli bir süreliğine maaş alma hakkına sahiptir.
- Hamile kadınlar ve doğum yapan kadınların özel hakları vardır.

Maaş

İsviçre'de yasal bir asgari ücret yoktur. Ama birçok branşın içerisinde asgari ücretin bulunduğu genel iş sözleşmesi (GAV | CCT) vardır. Kadınlar ve erkeklerin eşit işe eşit ücret alma hakkı vardır. İş sözleşmesinde bulunan miktar brüt maaştır. Sosyal sigortalar için kesintiler yapıldıktan sonra sadece net maaş yatırılır (Sozialabzüge | Déductions sociales). Oturma izni B, F veya N, kısa dönem oturma izni L veya G Sınır ötesi Banliyö izni olan çoğu kişi için buna ek olarak kaynak vergisi (Quellensteuer | Impôt à la source) doğrudan maaştan kesilir.

İş Sözleşmesinin Feshi

İş sözleşmesinin feshi durumunda işveren ve çalışanlar iş sözleşmesinde belirlenen fesih sürelerine uymak zorundadır. İş sözleşmesini süresiz sonlandırmaya, sadece istisnai durumlarda izin verilir. Çalışanlar her zaman fesih için yazılı bir gerekçe talep edebilir. Hastalanan, kaza geçiren, hamile olan ya da doğum yapan kişiler işten çıkarmalara karşı özel olarak korunur. Haklı olmayan çıkarmalar için mahkemeye gidilebilir. Eğer iş sözleşmesinin feshini çalışanın kendisi verdiyse; bu durum, işsizlik sigortasından gelecek desteğin miktarını etkileyebilir.

Daha fazla bilgi (linkler, adresler, broşürler, bilgi kılavuzları)

www.hallo-bern.ch/tr/i/hak-ve-sorumluluklar

İşsizlik

Genel olarak İsviçre'de ikamet eden tüm çalışanlar işsizliğe karşı sigortalıdır. İşsiz kalmış kişi genellikle belirli bir süre için ekonomik destek alır. İşsiz kalan kişiler, Bölge İş ve İşçi Bulma Kurumu'na (RAV | ORP) şahsen ya da www.arbeit.swiss online platformu üzerinden elektronik olarak kayıt yaptırabilirler. Bu kurum iş arama konusunda yardım etmektedir.

İşsizlik Sigortası

İşsizlik Sigortası (ALV | AC) resmi bir devlet kurumu olup, bu sigorta bütün çalışanlar için zorunludur. Bu sigortanın aylık primleri çalışanların maaşından doğrudan kesilir, yarısını ise işveren üstlenir. Serbest meslek ile ilgilenenler, işsizlik sigortasını (ALV | AC) yaptıramaz. İşsiz kalan kişi, işsizlik sigortasından aylık bir işsizlik ödeneği (İşsizlik parası, Arbeitslosengeld | allocation chômage) alır. İşsizlik parasının alınıp alınmayacağı, alınabileceği ne zaman alınacağı ve alınacak miktar çeşitli etkenlere bağlıdır. Bu etkenlere örnek olarak kişinin ne kadar süre çalıştığı ya da işsiz kalış nedeninin ne olduğu verilebilir.

İşsizlik Sırasında Yapılması Gerekenler

İşsizlik ile karşı karşıya kalma olasılığınız varsa, durumunuzu mümkün olduğunca kısa bir süre içinde bildirin, bildiriye en geç işsiz kaldığınız gün yapmalısınız.

Bölge İş ve İşçi Bulma Kurumu

Bölge İş ve İsci Bulma Kurumu (RAV | ORP) çabuk iş bulma konusunda bireylere yardım eder. Eğer işsizlik parası alınıyorsa, RAV'daki danışmanlık görüşmelerine katılım mecburidir. RAV, işgücü piyasasının çekiciliğini artırmak için kurslar ve programlar sunmaktadır. Belirli koşullar altında, bu programlara işsizlik yardımı alma hakkı olmayan kişiler de katılabilir. İsviçre'de henüz çalışmamış olup bir iş arayan kişiler de RAV'a başvuru yapabilir. Ama bu kişiler işsizlik ödeneğinden yararlanamaz.

İşsizlik ödeneği

İşsizlik ödeneği (ALE), RAV'a kayıtlı ve ödenek almaya hak kazanmış iş arayan kişiler için mali bir destektir. Ödenek, yetkili işsizlik sigortası fonu tarafından doğrudan RAV müşterisine ödenir.

Daha fazla bilgi (linkler, adresler, broşürler, bilgi kılavuzları)

www.hallo-bern.ch/tr/i/isizl

Diplomaların Tanınması

Yabancı diploma ve bitirme belgeleri İsviçre'de her zaman geçerli değildir. Ancak belli koşullar altında diplomanın tanınması yine de mümkündür. Bazı meslekler için bu zaruridir.

Tanınma

Yabancı diplomalara sahip kişiler diplomalarını İsviçre'de belli koşullar altında tanıtabilirler. Tanınmayla birlikte yabancı diploma ya da bitirme belgesinin bir İsviçre diploması ya da bitirme belgesiyle eşdeğerde olduğu tasdik edilir. "Eğitimi düzenlenmiş" mesleklerde (örneğin sağlık çalışanları, öğretmenler vb.) o mesleği icra edebilmek için diplomanın tanınması gerekir. Diplomanın tanınması için mesleğe ve eğitime göre farklı yerler sorumludur. Diplomaların tanınması ücretlidir. Yabancı diplomaların tanınmasıyla ilgili genel sorulardan Devlet Eğitim, Araştırma ve Yenilik Sekreterliği SBFİ (Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation SBFİ | Secrétaire d'État à la formation, à la recherche et à l'innovation SEFRI) sorumludur.

Seviye Onayı

İsviçre'de çalışmak için "eğitimi düzenlenmemiş" mesleklerde diplomaların tanınmasına gerek yoktur. Bu mesleklerde "Seviye Onayı" (Niveaubestätigung | Attestation de confirmation de niveau) için başvuru yapılabilir. Bu yabancı diplomanın İsviçre eğitim sistemindeki değerini gösterir. Seviye Onayı iş arama konusunda yardımcı olabilir. Seviye Onayı ile ilgili bilgileri Diploma Tanınması için Federal İletişim Dairesi (Nationale Kontaktstelle für Diplomanerkennung | Point de Contact national pour la reconnaissance de diplômes) ya da Mesleki Danışma ve Bilgi Merkezleri BIZ (Berufsberatungs- und Informationszentren BIZ | Centres d'orientation professionnelle OP) verir.

Meslek Eğitimi için Telafi

Geçerli bir diploma ya da bitirme belgesine sahip olmayan ama bir işte deneyim sahibi olan yetişkinler mesleki temel eğitim ya da yüksek mesleki eğitimi tamamlayarak bunu telafi edebilirler. Bu süreç önceki eğitimlere, iş deneyimine ve yaşa bağlıdır. Her koşulda iyi düzeyde almanca bilmek önemli bir ön koşuldur (GER e göre B1/B2 seviyesi). İlgilenenler örneğin Mesleki Danışma ve Bilgi Merkezlerinden (BIZ | OP) ücretsiz olarak bilgi ve danışmanlık hizmeti alabilirler. Kim mesleki eğitimi telafi ederse iş dünyasında şansını artırır ve meslek gelişim eğitimlerine giriş olanağını yakalar.

Daha fazla bilgi (linkler, adresler, broşürler, bilgi kılavuzları)

www.hallo-bern.ch/tr/i/diplomalarn-tanma